

verzamelt de kinderkens en die de borsten zuigen" enz. Maar in de eerste plaats bewijst reeds het uitdrukkelijk bevel des Heeren, ook de jonge en zelfs de jongste kinderen in deze samenkomst des volks te brengen, dat we hier niet met een regel, maar met een uitzondering op den regel te doen hebben. In de tweede plaats zet het Woord Gods door Joel dit ongewone bevel rechtstreeks in verband met het geheel bijzondere karakter der voorgeschreven volksvergadering, als een samenkomst tot verootmoediging voor Gods aangezicht. En in de derde plaats aanvaarden zij, die een beroep op dit woord voor de verplichting der ouders onder ons, om jonge kinderen als waarover het hier gaat, bij elken dienst mee naar de kerk te nemen, zelve niet het gebod, dat ze er in willen lezen, omdat ze juist voor die groep van kinderen die hier met name genoemd wordt: de zuigelingen, gewoon zijn een uitzondering te maken.

Anderen hebben gezegd: Goed; een uitdrukkelijk gebod Gods mag er dan op dit punt al niet zijn, maar naar de Schrift behooren onze kinderen tot de kerk des Heeren; en als ze tot de kerk behooren, dan hooren ze ook in elke samenkomst der gemeente.

De praemisse dezer redeneering is ongetwijfeld juist: onze kinderen behooren inderdaad tot de gemeente. Doch dat men zelf de gevolgtrekking niet dwingend acht, blijkt alweer uit het feit, dat men de allerjongste kinderen nooit meeneemt naar de kerk, en die men doorgaans wel meeneemt toch bij bepaalde samenkomsten der gemeente — zooals b.v. die, waarin de jaar-verslagen van kerkedienst en armenzorg uitgebracht en allerlei andere mededeelingen aangaande het kerkelijke leven gedaan worden — thuis laat.

Ook historisch geeft de Schrift ons hier geen licht. De Apostelen vergeten wel niet, in sommige hunner brieven ook aan de kinderen te denken, en de Apostel Paulus richt tot de ouders wel menig vermaan ten opzichte van hun opvoeding — doch nergens ontdekken we in het leven der christelijke kerk in den tijd der Apostelen een spoor van de gewoonte, om de kinderen de samenkomsten te doen bijwonen, en nergens vinden we bij de Apostelen iets dat gelijkt op een vermaan om het te doen. Bij het zoeken van een antwoord op de vraag die ons bezig houdt, zijn we derhalve aangewezen op algemeene beginselen.

Die algemeene beginselen zijn: 1e de verhouding onzer kinderen tot de kerk des Heeren, en 2e karakter en doel van de samenkomsten der gemeente.

De verhouding onzer kinderen tot de kerk is daarbij van de eerste orde. Van haar moeten we uitgaan.

Hebben onze kleinen met de kerk des Heeren niets van doen — dan steekt er weinig of geen belang in de vraag, of we ze al of niet zullen meenemen naar haar samenkomsten, tenzij dan als een vraag van utiliteit. Van een verplichting om ze er te brengen zou dan — behalve ook al weer

uit utiliteitsoogpunt — in elk geval geen sprake vallen.

Maar heel anders komen de dingen vóór ons te staan, als onze kinderen wel tot de kerk behooren. In dat geval behooren ze in principe ook in de samenkomsten der gemeente. Hebben ze van Godswege recht om daar te zijn, en legt dit recht onzer kinderen op ons, hun ouders, de heilige verplichting, om zooveel mogelijk te zorgen, dat ze er komen.

Dan móeten ze er zijn — tenzij er gegevens zijn, die hun vooralsnog praktisch onzeggend, wat hun in principe toekomt. En die gegevens moeten dan liggen in de kinderen zelve in verband met karakter en doel van de samenkomsten der gemeente.

In hun kinderleeftijd, en wat daarmee samenhangt, moet dan een verandering liggen, om deel te nemen aan wat de gemeente in haar samenkomsten doet, en deel te hebben aan wat ze er van 's Heeren wege ontvangt.

Natuurlijk is dit dan niet bedoeld in volstrekten zin, d.w.z. zóó, als zouden onze kinderen niet mee op mogen gaan, zoolang er ook maar iets was in de godsdienstige handelingen der gemeente, waaraan ze nog niet met volle bewustheid en op de meest ideale wijze deelnemen kunnen; en zoolang ze niet gebleken zijn, in staat te wezen, om deel te erlangen aan alles wat Christus naar zijn instelling en belofte zijn volk in hun wettige samenkomsten heeft beloofd.

Want wanneer zouden we onze kinderen kunnen meenemen naar de kerk, zoo ze aan dezen dubbel eisch moesten voldoen? Dan zouden er nog wel andere dan de jonge kinderen thuis moeten blijven. Dan zou de vraag geen leeftijds-vraag meer zijn. Ook niet enkel een vraag van natuurlijke ontwikkeling. Dan zou ze een kwestie van geloof en van godsvrucht worden. Meer nog: dan zou een hogere trap van genade dan nu de meeste van Gods kinderen bereiken, voorwaarde worden voor den kerkgang. Dan zouden de kinderen niet alleen thuis moeten blijven, maar ook de ouders. En geen waarlijk godvruchtige vader of moeder zou den moed vinden om een plaats voor zich in de samenkomsten der gemeente te zoeken.

Niet positief, maar negatief moet — in erkenning van de saamhoorigheid der kinderen met de kerk — de vraag gesteld: Niet: is er bekwaamheid tot dit en vatbaarheid voor dat? Maar: Is er verandering?

En dan bedenke men, dat ook die vraag naar verandering niet zóó mag gesteld, dat zoo er bij een kind ook maar iets aan de natuurlijke bekwaamheid of vatbaarheid zou ontbreken — dat weinige en eenige het dan al zou moeten uitsluiten van de samenkomsten.

In dat geval zouden alleen onze volwassen zoons en dochters met ons ter kerk mogen gaan. En zij allen? En wij zelve?

Het bewust deelnemen aan elk deel van den dienst eischt reeds in natuurlijk opzicht zoo ont-

tot mijn overtuiging inzake Jer. 3:18 hebben gebracht, terwijl ik tevens een poging waagde om hem het dwingend van deze gronden te doen gevoelen. Later is — in verband met den strijd die om Assen gevoerd is — die kwestie van Jer. 3:18 herhaaldelijk publiek in debat gebracht. In een polemiek, die ik met Dr W. J. A. Schouten, toen te Kampen, thans te Arnhem, voerde, heb ik van mijn gronden breedvoerig rekenschap gegeven (Gereformeerd Theologisch Tijdschrift, Sept. 1926, bldz. 172—177). Het is mij een welkome gelegenheid, dit thans in deze artikelenreeks nogmaals voor brederen kring te doen.

Doch eer ik daartoe overga gevoel ik mij verplicht er mijn groote waardeering voor uit te spreken, dat Ds Berkhoff, dien ik in deze reeks zoo menigmaal heb moeten bestrijden en nog dikwijls zal moeten bestrijden, het volkomen heeft versmaad om van dezen tekst gebruik te maken. In zijn geheele bespreking van den profeet Jeremia wijdt hij aan de plaats 3:14—18 geen enkel woord. Ik weet niet, of ik daaruit mag afleiden, dat hij zich met mijn gevoelen omtrent de onechtheid van vs 18 vereenigt; maar in ieder geval acht hij het toch blijkbaar niet geraden op een zoo disputabele plaats zich te beroepen, en ik eer het in hem als een teeken van ridderlijkheid, dat hij geen oogenblik heeft gepoogd te speculeeren op het goedkoop succes dat hij had kunnen behalen, door mee te zingen in het koor van hen, die in allerlei toonaard hebben geklaagd over mijn tekstcritiek, geöfend op Jer. 3:18. Dat wilde ik gaarne openlijk uitspreken.

Nu evenwel ter zake.

Allereerst moet ik een enkel woord in het midden brengen over de vraag of het geoorloofd is tekstcritiek te oefenen. Er zijn misschien nog altijd wel personen, die het gevoel niet van zich kunnen afzetten, dat men daarmee toch eigenlijk aan de Heilige Schrift toet. Welnu, tot deze wil ik zeggen, dat wij nu eenmaal te doen hebben met het feit, dat de oorspronkelijke handschriften der verschillende Bijbelboeken geheel en al zijn te loor gegaan, en dat de heilige tekst tot ons is gekomen uitsluitend door afschriften welke in opeenvolgende reeksen van de oorspronkelijke handschriften zijn gemaakt. Verder, dat degenen die deze afschriften

zaglijk veel — dat juist de beste, d.w.z. de ernstigste kerkgangers gedurig weer over wat ze er in tekort schieten, zich schamen.

Zien we nu, wat karakter en doel onzer kerkelijke samenkomsten is, en in hoever onze jonge kinderen er al of niet door uitgesloten worden.

V.

F.

UIT DE HISTORIE

Elout aan 's Konings Tafel.

Naar men algemeen weet is Jhr Mr Elout van Soeterwoude, het hoofd van de deputatie, die den 3den Augustus 1878 op het Loo Z.M. Koning Willem III het Volkspetitionnement aanbood, na afloop der audiëntie door den Koning aan tafel genoodigd.

Minder bekend is uiteraard wat aan dien koninklijken disch verhandeld is.

Wel heeft indertijd Professor Fabius in zijn levensschets na Elouts dood daarvan al iets medegedeeld.

Elout had n.l. met nog vier anderen het gewaagd, Z.M. een brief te schrijven, met verzoek zijn beaamd plan inzake een weinig gewenscht huwelijk niet ten uitvoer te brengen.

Aanvankelijk moet de Koning over dien brief zeer verstoord zijn geweest. Maar aan den maaltijd op 3 Augustus heeft Z. M. Elout op edelmoedige wijze voor dien stap bedankt.

Er schijnt echter nog iets anders van dit tafel-gesprek te zijn uitgelekt.

Althans, in de „Stemmen voor Waarheid en Vrede" van 1885, op bladzijde 1335, schreef Dr Bronsveld:

Nu ik toch spreek van het Volkspetitionnement is het misschien niet ongepast, een vraag te doen. Op 3 Augustus 1878 werd aan Z.M. den Koning op het paleis het Loo het „smeek-schrift" overhandigd en allerhartelijkst door onzen Vorst beantwoord. Hij noodigde dan ook den Voorzitter der Deputatie, Jhr Mr Elout van Soeterwoude, dien middag aan tafel... En nu komen wij niets meer te weten uit het Gedenkboek (door den heer N. M. Feringa bewerkt), dan dat „de koning de wet geteekend heeft" op 17 Augustus.

Indien het onbescheiden is, dan neem ik de vraag dadelijk terug; maar is zij eenigszins geoorloofd, ook met het oog op de geschiedenis, dan verstout ik mij hier den Heer Elout te vragen: is er door U, toen gij de gast van onzen Koning waart, met uwen hoogen Gastheer, of met den Directeur van het kabinet over het feit van den dag gesproken? Is van U ook een advies

hebben vervaardigd, feilbare menschen waren, en dat ze geen bijzondere Goddelijke leiding hebben gehad, welke hen voor het maken van feilen heeft behoed. Dat wordt bewezen door de omstandigheid, dat de handschriften die wij bezitten, niet in alle opzichten precies aan elkaar gelijk zijn; daar bij zulke verschillen niet alle juist kunnen zijn, is het voorkomen van fouten daarmee bewezen. Dit is eene Goddelijke beschikking, die wij hebben te erkennen en waarin wij hebben te berusten. De fouten, die in de geschreven handschriften voorkomen, zijn, als wij het goed inzien, te vergelijken met de drukfouten die wij in onze gedrukte Bijbels aantreffen. En evenmin als het een tornen aan de Heilige Schrift is, wanneer wij zulke drukfouten verbeteren, evenmin is het een kritiek oefenen op Gods Woord wanneer wij pogen — door middel van de zoogenaamde tekstkritiek — de geschreven fouten op het spoor te komen. Men late zich vooral niet door den naam tekstkritiek op een dwaalspoor brengen: dit is geen kritiek op den Goddelijken tekst, maar op den menschelijken arbeid der schrijvers van den tekst, die juist beoogt den Goddelijken tekst ongeschonden en onverminkt te leeren kennen.

Onder de fouten, welke kunnen voorkomen, behooren, behalve de herhaling van woorden of letters, het over het hoofd zien of het verwarren van letters enz., ook de invoeging van door lezers gemaakte kantteekeningen in den tekst. Bij het schrijven kon het gebeuren, dat een woord of regel werd overgeslagen, en, als de vergissing tijdig ontdekt werd, schreef men het ontbrekende dan nog op den kant er bij. Een latere afschrijver gaf het dan weer in den tekst zijn juiste plaats. Maar nu kan het omgekeerd ook voorkomen, dat een door een lezer gemaakte randnotitie door een lateren afschrijver voor zulk een verbetering van een vergissing werd aangezien, en dan ten onrechte in den tekst werd opgenomen. Dit nu is m.i. bij Jer. 3:18 het geval geweest.

Welke zijn daarvoor de gronden? Want natuurlijk, dat mag men maar niet onwillekeurig aannemen; daar moeten gronden voor zijn.

Het zijn de volgende. In de eerste plaats moet het iederen Bijbellezers wel aanstonds opvallen, dat vs 18, hoewel het zich

POPULAIR-WETEN - SCHADDELUKE SCHETSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

XVII.

Jeremia 3:18.

De vorige schets, over Jer. 3:14—17, besloot ik met de conclusie, dat deze profetie voor de Chilasische verwachtingen hoegenaamd geen steun biedt.

Is dat echter niet wel het geval met Jer. 3:18? In dezen tekst staat, letterlijk uit het oorspronkelijke vertaald: „In die dagen zal het huis van Juda gaan naar het huis van Israël, en zij zullen gezamenlijk komen uit het land van het Noorden naar het land dat ik uwe vaders in bezit gegeven heb."

Van zulk eene vereeniging van de Judeesche ballingen met hun verbannen broeders van het Tien-Stammenrijk, en van zulk een gezamenlijken terugkeer uit het land van het Noorden naar het land Kanaän zal misschien wel menig voorstander van de verwachting van het duizendjarig rijk meenen dat ze zijne opvatting steunt.

Echter — er zijn, naar ik overtuigd ben, zeer goede gronden om aan te nemen, dat deze tekst oorspronkelijk geen deel heeft uitgemaakt van Jeremia's profetie, en dat hij niet behoort tot de Heilige Schrift; maar eerst in veel later tijd door een lezer als randnotitie is bijgeschreven en door daarna volgende afschrijvers abusievelijk in de profetische prediking is opgenomen. Men zie mijn Korte Verklaring van Jeremia, I, blz. 23.

In een particulier schrijven, dat ik al verscheidene jaren geleden ontving van iemand, die blijkbaar de verwachting van een massalen terugkeer der Joden naar Palestina was toegedaan, werd het vermoeden uitgesproken dat de eigenlijke reden, waarom ik dezen tekst voor onecht houd, zou gelegen zijn in een zekeren tegenzin om deze verwachting te aanvaarden. Ik heb dien briefschrijver geantwoord, dat van zulk een tegenzin geen sprake is, en dat het enkel zakelijke gronden zijn, die mij

verlang op dien kenbaar

Is he dan zal te wete dat een vraag: diepen Deputat hij de testoord

Voorzoc misschien Bronsveld

In 190 reeds ov niekschrij onderwerp aldus:

Op u Gedenk vangst den 3de het sme den Ko onderde

Er oi het vol weten Heer El namens genoodi

De K te spre Kabinet dus det van ee dag vro de Heer

Ik heb De Kor geweest In 't „Toer de ontz geteeke

„De Deze klaard Koning bewege ziet, of 'leven

Ook op voorzooft Van Ph lichtenge niets beko

bij de vo voortzett sterke af 14—17 w wordt pl Israël ge

In de t opvallend wordt, ze Israël, d en aan d nadebelo maal ook

In de t de uiters de Tien het goede in heel d lijkheit slag van

Stammen Juda, me met den oproep d verbonde

In de t steld, dat profet a kondig In de keer ui voor de spreking

van zulk In de van dien aardig, o tetie om hier inn

Judeeërs rugkeere het gebie vertoeve naar Kar voorstelli profetie g geheele